

**Методичні вказівки
до виконання бакалаврської
дипломної роботи
для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання**

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

**Методичні вказівки
до виконання бакалаврської дипломної роботи
для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання**

Вінниця
ВНТУ
2021

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 7 від 18.03.2021 р.)

Рецензенти:

І. В. Причепя, кандидат економічних наук, доцент

О. В. Безсмертна, кандидат економічних наук, доцент

Методичні вказівки до виконання бакалаврської дипломної роботи для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання / Уклад. Н. П. Карачина, А. В. Вітюк, Л. М. Несен, О. А. Сметанюк. – Вінниця : ВНТУ, 2021. – 46 с.

Методичні вказівки являють собою комплекс рекомендацій навчально-методичного характеру з організації і виконання бакалаврської дипломної роботи. Розкрито зміст та структуру бакалаврської дипломної роботи, порядок її виконання та організації захисту. Наведено базову тематику дипломних робіт, оформлення та критерії оцінювання, організаційні аспекти захисту бакалаврської дипломної роботи.

ЗМІСТ

1 Загальні положення.....	4
2 Базова тематика бакалаврських дипломних робіт.....	6
3. Зміст та структура бакалаврської дипломної роботи.....	9
3.1 Загальні вимоги.....	9
3.2 Структура.....	9
3.3 Анотація.....	10
3.4 Вступ.....	11
3.5 Теоретична частина (розділ 1).....	12
3.6 Аналітична частина (розділ 2).....	14
3.7 Прикладна частина (розділ 3).....	15
3.8 Висновки.....	16
3.9 Список використаних джерел.....	16
3.10 Додатки.....	16
4 Порядок роботи над бакалаврською дипломною роботою та організація її захисту.....	17
5 Переддипломна практика.....	20
5.1 Організація переддипломної практики.....	20
5.2 Зміст переддипломної практики	21
6 Оформлення бакалаврської дипломної роботи.....	22
Додаток А Зразок оформлення титульної сторінки.....	28
Додаток Б Бланк завдання на бакалаврську дипломну роботу.....	29
Додаток В Приклад оформлення технічного завдання.....	31
Додаток Г Динаміка основних економічних показників діяльності підприємства (приклад).....	35
Додаток Д Приклади написання відгуку керівника на бакалаврську дипломну роботу.....	36
Додаток Е Приклади написання рецензії на бакалаврську дипломну роботу.....	39
Додаток Ж Рекомендований план доповіді на захисті.....	42
Додаток К Зразки оформлення друкованих та електронних публікацій у списку використаних джерел.....	43

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація здобувачів вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складного спеціалізованого завдання або практичної проблеми у сфері сучасної економіки, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, і потребує застосування його теоретичних положень і методів. У кваліфікаційній роботі не може бути академічного плагіату, фальсифікації та списування. Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті Вінницького національного технічного університету. Оприлюднення кваліфікаційних робіт, що містять інформацію з обмеженим доступом, здійснюється у відповідності до вимог чинного законодавства.

Відповідно до професійної спрямованості фахівець з економіки здійснює організацію економічної діяльності підприємства, вирішує проблеми розробки та реалізації ефективної стратегії розвитку підприємств різних рівнів, обирає оптимальні підходи щодо розробки системи ефективних напрямків розвитку.

Бакалаврська дипломна робота є важливим етапом підготовки фахівців за спеціальністю 051 «Економіка». Дипломну роботу обов'язково виконують бакалаври (студенти 4-го курсу), які в подальшому планують взяти участь у конкурсі для вступу до магістратури.

Бакалаврська дипломна робота (далі – БДР) визначає загальноосвітню та фахову зрілість випускника, вміння діалектично мислити, творчо застосовувати набуті знання при розв'язанні тих чи інших завдань у сфері управлінської діяльності, використання економічних методів господарювання в умовах ринку.

Основними завданнями БДР і подальшої наукової роботи студента є:

- вибір загального напрямку і конкретної теми наукових досліджень в галузі економіки, яких буде притримуватись студент як бакалавр при здійсненні достатньо повного, систематизованого аналітичного дослідження, використання та аналізу літературних наукових джерел за обраною темою;

- визначення загального алгоритму практичного аналізу реальної соціально-економічної проблематики стосовно об'єкта дослідження.

Робота виконується студентом самостійно і покликана показати, як студент володіє методикою і технікою дослідження, наскільки уміє аналізувати, узагальнювати і формулювати висновки із результатів дослідження, самостійно працювати з літературними джерелами. Бакалаврська дипломна робота повинна мати комплексний характер, бути спрямована на вирішення конкретних економічних, організаційних, управлінських задач, враховувати сучасні тенденції розвитку економічної

науки, нові форми господарювання в умовах ринкових відносин.

БДР має виконуватися, орієнтуючись на вирішення конкретної економічної проблеми, яка є актуальною, та базуватись на реальних даних базового суб'єкта (далі – БС), а саме:

1) на конкретних матеріалах підприємств (фірм) – різних за розміром (великі, середні та малі підприємства), різних за організаційно-правовою формою (підприємства різних форм власності);

2) на матеріалах окремих підрозділів підприємства (фірми) – цехів, дільниць, відділів, бюро;

3) на економічних об'єктах регіонального і національного рівня.

Дипломна робота має вміщувати конкретні пропозиції з удосконалення управління економічною діяльністю, підвищення її ефективності, виявлення резервів, а також прогноз економічного розвитку. Підвищенню якості роботи при її виконанні сприяє обов'язкове використання елементів системного аналізу, моделювання досліджуваних процесів, застосування відповідного статистичного апарату і електронно-обчислювальної техніки.

Всі питання стосовно організації підготовки та захисту бакалаврської дипломної роботи зі спеціальності 051 «Економіка» вирішує **кафедра менеджменту, маркетингу та економіки (ММЕ)**, яка є випусковою в процесі підготовки бакалаврів цієї спеціальності.

Тему БДР студенти обирають, керуючись рекомендаціями випускової кафедри, завданням на науково-дослідну практику, замовленнями організацій, а також власними науковими пріоритетами. Завдання на бакалаврську дипломну роботу видає призначений кафедрою керівник з числа провідних викладачів кафедри, який консультує бакалавра, контролює виконання індивідуального плану підготовки дипломної роботи та інформує про це кафедру. Бажаною є ситуація, коли студент пропонує власну тему дипломної роботи з подальшим узгодженням з науковим керівником. Вибрана студентом тема дипломної роботи затверджується на засіданні випускової кафедри.

Ці методичні вказівки розроблено відповідно до наказу ректора ВНТУ № 77 від 20.04.2004 р. «Про введення бакалаврських дипломних робіт на всіх спеціальних напрямках підготовки в університеті» і вказівки проректора з навчальної та науково-методичної роботи від 23.12.2004 р. щодо організації виконання бакалаврської дипломної роботи у Вінницькому національному технічному університеті.

2 БАЗОВА ТЕМАТИКА БАКАЛАВРСЬКИХ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Тематика БДР формується в межах напрямків наукових досліджень кафедри ММЕ (див. п. 2.1). Тематика БДР має бути актуальною і формулюватися з урахуванням кваліфікаційної характеристики бакалавра, сучасних вимог економіки та соціально-економічних проблем України, договорів-замовлень підприємств (фірм), наукових інтересів викладачів кафедри та студентів.

Тематика БДР за цією спеціальністю традиційно охоплює суть сучасних концепцій управління бізнесом; понятійно-категоріальний апарат, принципи, функції, концепції економіки та їх історичні передумови; специфіку діяльності ринкових суб'єктів у різних сферах та на різних типах ринків; зміст економічної діяльності, розроблення стратегій розвитку та формування управлінських рішень у сфері економіки.

Випускова кафедра формулює і затверджує теми бакалаврських дипломних робіт не пізніше як за 6 місяців до початку науково-дослідної практики. Зміна тем у подальшому є неможливою. Для вибору теми БДР та закріплення її для виконання студент має письмово звернутися з відповідною заявою на ім'я завідувача кафедри (ауд. 2414 з 9.00 – 16.00 в робочі дні, тел. 59-82-88).

2.1 Загальні напрямки бакалаврських дипломних робіт

1. Виробнича потужність підприємства та пошук резервів підвищення ефективності їх використання (на прикладі підприємства).

2. Виробничий потенціал підприємства та ефективність його використання (на прикладі підприємства).

3. Формування раціональної виробничої програми підприємства (на прикладі підприємства).

4. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів підприємства (на прикладі підприємства).

6. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства (на прикладі підприємства).

7. Обґрунтування стратегії зростання прибутковості діяльності підприємства (на прикладі підприємства).

8. Управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі підприємства).

9. Напрямки прискорення обігу оборотних коштів на підприємстві (на прикладі підприємства).

10. Економічне обґрунтування комплексу заходів з підвищення продуктивності праці на підприємстві (на прикладі підприємства).

11. Продуктивність праці та шляхи її підвищення на підприємстві (на прикладі підприємства).
12. Шляхи підвищення ефективності використання трудового (кадрового) потенціалу підприємства (на прикладі підприємства).
13. Ефективність трудової діяльності на підприємстві та шляхи її підвищення (на прикладі підприємства).
14. Підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства (на прикладі підприємства).
15. Удосконалення кадрової політики підприємства у сучасних умовах (на прикладі підприємства).
16. Удосконалення оплати праці на підприємстві (на прикладі підприємства).
17. Трудовий (кадровий) потенціал підприємства та ефективність його використання (на прикладі підприємства).
18. Показники та шляхи поліпшення використання трудових ресурсів підприємства (на прикладі підприємства).
19. Ресурсний потенціал підприємства та ефективність його використання (на прикладі підприємства).
20. Ресурсомісткість виробництва продукції підприємства та шляхи її зниження (на прикладі підприємства).
21. Ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства (на прикладі підприємства).
22. Нематеріальні активи та їх роль у підвищенні ефективності функціонування підприємства (на прикладі підприємства).
23. Економічне обґрунтування стратегії зниження витрат на підприємстві (на прикладі підприємства).
24. Витрати підприємства та шляхи їх зниження на підприємстві (на прикладі підприємства).
25. Основні напрямки мінімізації витрат підприємства (на прикладі підприємства).
26. Фактори та резерви зростання прибутку підприємства (на прикладі підприємства).
27. Обґрунтування стратегії підвищення прибутковості діяльності підприємства (на прикладі підприємства).
28. Вимір і шляхи реалізації резервів підвищення прибутку та рентабельності підприємства (на прикладі підприємства).
29. Підвищення економічної і соціальної ефективності підприємства (на прикладі підприємства).
30. Управління ефективністю підприємства та обґрунтування напрямків її підвищення (на прикладі підприємства).
31. Управління розвитком підприємства на базі диверсифікації виробництва (на прикладі підприємства).
32. Підвищення ефективності діяльності підприємства малого бізнесу (на прикладі підприємства).

33. Механізм розвитку виробничого (інвестиційного, інноваційного та ін.) потенціалу підприємства (на прикладі підприємства).

34. Ефективність інвестиційної діяльності та її вплив на господарську діяльність підприємства (на прикладі підприємства).

35. Інвестиційна привабливість підприємства та чинники, що її визначають (на прикладі підприємства).

36. Економічні ризики та їх вплив на основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства (на прикладі підприємства).

37. Банкрутство та шляхи фінансового оздоровлення підприємства в сучасних умовах господарювання (на прикладі підприємства).

38. Реструктуризація підприємства в сучасних умовах господарювання (на прикладі підприємства).

39. Конкурентні переваги підприємства: шляхи та методи їх досягнення (на прикладі підприємства).

40. Конкурентоспроможність продукції підприємства та шляхи її підвищення (на прикладі підприємства).

41. Конкурентоспроможність підприємства та шляхи її підвищення (на прикладі підприємства).

42. Інноваційний розвиток підприємства та шляхи його забезпечення (на прикладі підприємства).

44. Інноваційна політика підприємства в сучасних умовах (на прикладі підприємства).

45. Економічна та соціальна ефективність впровадження інноваційних проектів (на прикладі підприємства).

46. Інноваційний потенціал підприємства: формування та оцінювання (на прикладі підприємства).

47. Ефективність формування і використання інвестиційних ресурсів на підприємстві (на прикладі підприємства).

48. Інвестиційний потенціал підприємства та шляхи його підприємства та шляхи його використання (на прикладі підприємства).

49. Диверсифікація діяльності підприємства та її економічна ефективність (на прикладі підприємства).

50. Бізнес-планування виробничо-господарської діяльності підприємства (на прикладі підприємства).

51. Шляхи покращення управління якістю продукції на підприємстві (на прикладі підприємства).

52. Напрямки підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства (на прикладі підприємства).

53. Формування політики збуту продукції на підприємстві (на прикладі підприємства).

54. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства (на прикладі підприємства).

55. Економічне обґрунтування проекту створення підприємства (на прикладі підприємства).

56. Моніторинг та оцінювання інвестиційного ринку галузі.
57. Економічна безпека регіону та механізм її забезпечення.
58. Інноваційний розвиток галузі та шляхи його забезпечення.

3 ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1 Загальні вимоги

- чіткість побудови;
- відповідність темі;
- логічна послідовність викладення матеріалу;
- переконливість аргументації;
- точність і стислість формулювань без суб'єктивних і неоднозначних трактувань;
- конкретність викладання результатів роботи;
- доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій.

Бакалаврська дипломна робота має містити:

- обґрунтування актуальності обраної теми;
- чітко визначені предмет та об'єкт дослідження;
- мету дослідження;
- завдання з виконання дипломного дослідження, які забезпечать досягнення поставленої мети;
- короткий науково-аналітичний огляд інформаційних джерел, нормативно-правового матеріалу про виникнення та сучасний стан досліджуваної проблеми;
- критичний аналіз монографічних і періодичних наукових видань із теми дослідження;
- подання ключової інформації у зручній для сприйняття формі (таблиці, діаграми, рисунки тощо);
- самостійні дослідження, розрахунки, виконані із залученням сучасних інформаційних технологій, висновки, практичні рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення діяльності організацій, установ, підприємств чи державних органів.

3.2 Структура

- титульний аркуш (додаток А);
- завдання (додаток Б);
- анотація (українською, російською, англійською мовами);
- зміст;
- перелік скорочень (за необхідності);
- вступ (3–5 с.);
- теоретична частина (розділ 1): огляд літератури, обґрунтування актуальності вибраної теми досліджень (25–30 с.);
- аналітична частина (розділ 2): аналіз існуючої ситуації стосовно вибраного об'єкта досліджень (до 30 с.);
- прикладна частина (розділ 3): власний варіант оптимізації або ж

- пропозицій щодо вдосконалення об'єкта дослідження та їх соціально-економічне обґрунтування (до 30 с.);
- висновки (до 2–3 с.);
  - список використаних джерел (не менше 30 джерел);
  - додаток А – Технічне завдання (обов'язково додатком А). Приклад технічного завдання див. в додатку В цих методичних вказівок;
  - інші додатки.

Текст всіх розділів оформляється згідно з чинними вимогами ДСТУ 3008:2015 «Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення». Анотації та зміст розміщують на початку роботи (після індивідуального завдання на бакалаврську дипломну роботу) перед вступом, список використаних джерел – в кінці роботи перед додатками. Загальний обсяг бакалаврської дипломної роботи (70–90 с.) визначається без списку використаних джерел і додатків.

Зміст кожного розділу залежить від теми бакалаврської дипломної роботи і індивідуального завдання, яке узгоджується з керівником і затверджується кафедрою. Водночас є загальні вимоги до кожного розділу, обов'язкове виконання яких – передумова якісного виконання і захисту бакалаврської дипломної роботи. Ці вимоги наведені нижче.

3.3 Анотація

Анотація має містити заголовок «АНОТАЦІЯ» симетрично до тексту. Анотація подається українською та однією з іноземних мов (переважно англійською) і розміщується на окремих аркушах (*кожен із мовних варіантів на окремій сторінці*) разом із ключовими словами.

В *анотації*, обсяг якої становить до 800 знаків, зазначається прізвище та ініціали студента, назва бакалаврської дипломної роботи, резюме змісту та результатів дослідження. *Ключові слова* (слова специфічної термінології за темою, які найчастіше зустрічаються у дипломній роботі) наводяться у називному відмінку. Кількість ключових слів – 5–10.

Приклад анотації наведений нижче.

АНОТАЦІЯ

Заверуха А. Д. Бакалаврська дипломна робота на тему: «Управління інвестиційною діяльністю підприємств (на прикладі ПрАТ «Ведівін»)».

В бакалаврській дипломній роботі розглядаються основні напрямки підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Проведено економічне оцінювання фінансових результатів досліджуваного підприємства. На прикладі ПрАТ «Ведівін» удосконалено інвестиційну стратегію діяльності підприємства.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, стратегія, ефективність, підприємства, удосконалення.

3.4 Вступ

Вступ (3–5 сторінок) містить:

- обґрунтування актуальності обраної теми, характеристику сучасного етапу розвитку досліджуваної проблеми, визначення мети та завдань роботи, об'єкта, предмета, методів та інформаційної бази дослідження;
- визначення практичної спрямованості роботи;
- відомості про рівень розробленості проблеми вітчизняними та іноземними фахівцями.

Далі більш докладно описано складові вступу роботи.

Актуальність теми (1–2 абзаци) аргументується критичним аналізуванням та порівнянням із відомими розробками досліджуваної проблеми. Обґрунтування актуальності бакалаврської дипломної роботи передбачає підбір аргументів і фактів, які доводять її практичну значущість для підприємств, окремих галузей, регіонів, економіки країни в цілому тощо. Основними вимогами до підбору аргументів і фактів є максимальна конкретність, чітка визначеність і лаконічність.

Актуальність дає відповідь на питання «кому це потрібно або яким підприємствам, галузям, регіонам і для чого необхідні запропоновані результати дослідження?»

Висвітлення актуальності не має бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – суть наявної проблемної ситуації, з якої і випливає актуальність теми.

Мета та завдання роботи. Від доведення актуальності обраної теми логічно перейти до *формулювання мети роботи.* *Мета роботи* – це запланований результат. Результат має бути конструктивним, тобто спрямованим на покращення поточної ситуації. Також необхідно вказати конкретні завдання, які мають бути розв'язані для досягнення поставленої мети. Зазвичай це робиться у формі перерахування (охарактеризувати..., визначити..., описати..., встановити..., з'ясувати..., класифікувати..., систематизувати..., удосконалити..., розробити... тощо. Але не можна: «дослідити», «проаналізувати», «вивчити» тощо).

Зміст завдань слід формулювати якомога ретельніше, оскільки опис їх розв'язання становитиме зміст розділів дипломної роботи. Зазначимо також, що назви розділів впливають зі сформульованих завдань дослідження

Об'єкт і предмет дослідження. Надалі формулюються *об'єкт і предмет дослідження.* Об'єкт – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення. Предмет – це те, що міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, котра є предметом дослідження. Саме на нього і спрямована основна увага дослідника, саме предмет дослідження визначає тему дипломної роботи.

Також вказується базовий суб'єкт (далі – БС) дипломних досліджень та розробок. БС можна навести в складі предмета дослідження.

Приклад формулювання об'єкта і предмета БДР:

Об'єкт дослідження – процес інвестиційної діяльності підприємства.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні аспекти управління інвестиційною діяльністю підприємства (на прикладі ПрАТ «Ведівін»).

Об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Методи досліджень – вказуються доречні для конкретного дипломного дослідження способи набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок. Зокрема, в БДР можуть бути використані такі методи дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, абстрагування (ототожнення, ізолювання, конструктивізація), аналізу та синтезу, індукції та дедукції, моделювання. Методи дослідження треба перераховувати не відірвано від змісту роботи, а коротко і змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Наприклад:

«Методи порівняльного й системного аналізу та синтезу, наукових узагальнень, історичний метод застосований при дослідженні суті понять «міжнародна конкуренція», «конкурентна перевага», «міжнародна привабливість», «ризики міжнародної економічної діяльності» (п. 1.1, 1.2, 1.3); методи поєднання історичного та логічного, використані під час дослідження факторів формування конкурентоспроможності підприємства (п. 2.1) і тощо».

Практичне значення одержаних результатів має містити результати самостійно проведених досліджень, що можуть бути впроваджені в діяльність підприємств, установ, організацій із забезпеченням відповідних соціально-економічних ефектів.

Після складового елемента вступу *«Практичне значення одержаних результатів»* наводяться дані про кількість власних наукових публікацій з теми дослідження та вказується, на яких наукових конференціях, конгресах, симпозіумах оприлюднені результати досліджень, викладені у БДР.

3.5 Теоретична частина (розділ 1)

Цей розділ є теоретичним і структурно складається із трьох підрозділів. Основними завданнями підготовки першого розділу є:

-розкриття сутності досліджуваного явища та його особливостей серед інших подібних явищ, за потреби, аналіз історії розвитку явища, його нормативно-правової бази;

-аналіз наукових і практичних підходів (історичних та сучасних) до аналізу обраного об'єкта дослідження;

-аналіз наявної термінології у сфері дослідження, формування понятійно-категоріального апарату, на який автор буде спиратися на наступних етапах дипломного дослідження;

-виявлення тих методів та інструментів, які можуть бути використані у процесі дослідження предмета БДР;

-визначення та обґрунтування інструментарію, що буде безпосередньо застосований у роботі;

- огляд світових тенденцій розвитку досліджуваних явищ і процесів.

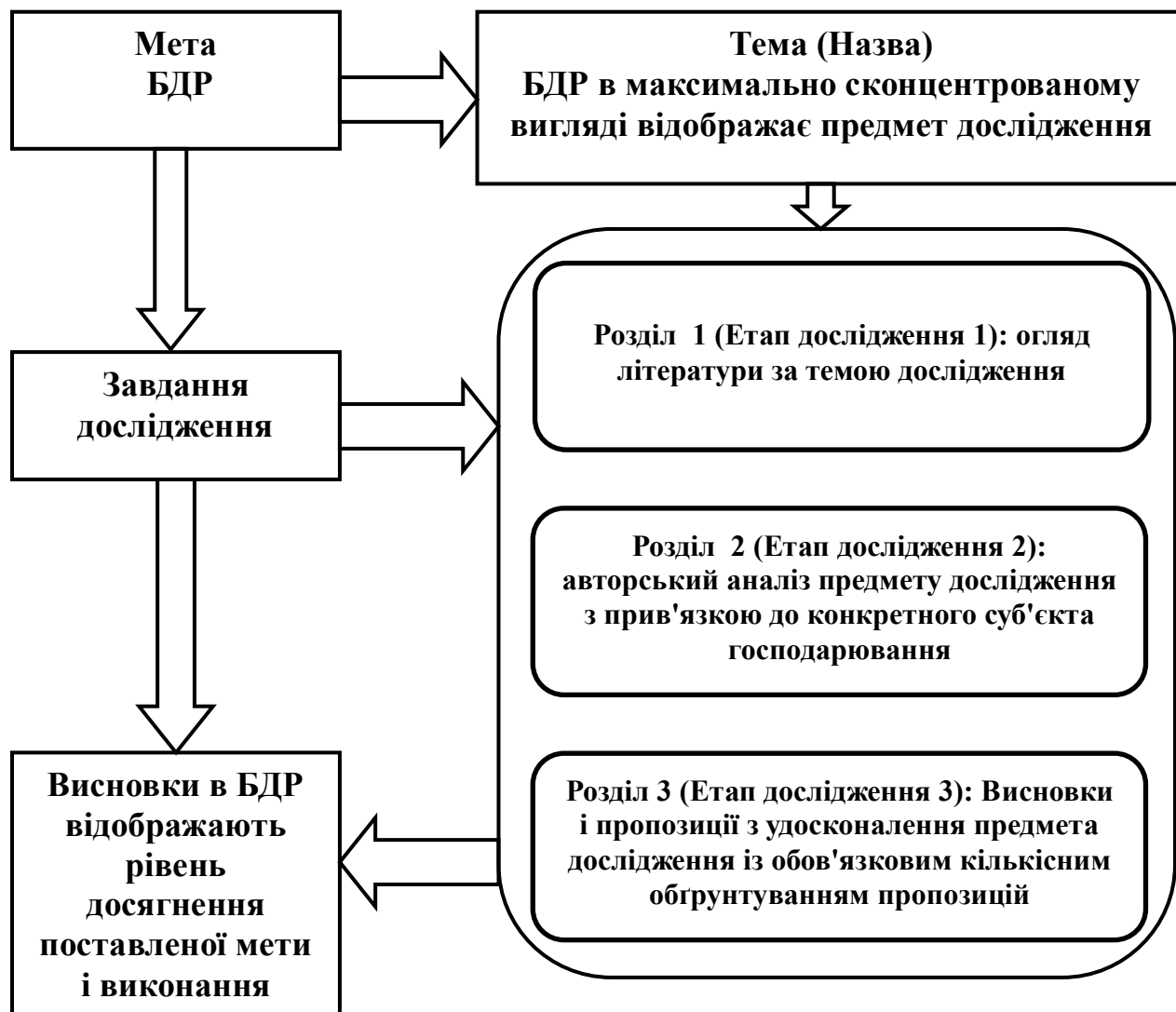

Рисунок 1 – Структурно-логічна схема БДР

Інформаційною базою для написання розділу мають бути: монографії, фахові статті провідних українських та закордонних учених, в першу чергу роботи останніх 2–3 років.

Огляд літератури повинен повно і систематизовано висвітлювати стан питання, якому присвячена робота. Необхідно уникати повторення даних і відбирати тільки той матеріал, який має відношення до теми. Суперечливі відомості мають бути ретельно проаналізовані і оцінені. Цей розділ потрібно побудувати за принципом поступового звуження діапазону

питань, що розглядаються. При викладенні огляду літератури обов'язковими мають бути посилання (у квадратних дужках) на джерела, що зазначені у «Списку використаних джерел». У кінці цього розділу на основі вивченого матеріалу, як короткі проміжні висновки, необхідно сформулювати завдання, що їх потрібно вирішити у роботі.

Також слід наголосити, що огляд літератури пишеться не за авторами, а згідно із завданнями дослідження; огляд має виявити професійну компетентність бакалавра, його особистий внесок у розробку теми порівняно з уже відомими дослідженнями.

Розділ закінчується **висновками** у вигляді стислого резюме щодо основних теоретичних, методичних та/або практичних здобутків бакалавра в цьому розділі. Висновки подаються у вигляді переліку, що містить, як правило, 6 пунктів (по 2 на кожне завдання, виконане автором у даному розділі). Типові слова та вирази для грамотного стилістичного оформлення висновків до розділу: «обґрунтовано», «класифіковано», «визначено», «запропоновано» тощо.

3.6 Аналітична частина (розділ 2)

Розділ 2 (40–50 сторінок) – *аналіз базового суб'єкта дослідження* – передбачає виконання ґрунтовного аналізу фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах конкретного ринку, галузі, економіки країни (макрорівень) та підприємства або підприємств певної галузі, що на ньому функціонують (мікрорівень).

У цьому розділі можна виділити три самостійних підрозділи, що містять аналіз й оцінку конкретних сфер діяльності об'єкта дослідження.

Зокрема, у першому підрозділі другого розділу аналізують конкурентне середовище підприємства, на прикладі якого виконано дипломну роботу. У другому підрозділі другого розділу характеризують сучасний стан досліджуваної проблеми на підприємстві, на прикладі якого виконується дипломна робота, та на аналогічних підприємствах-конкурентах. Здійснюється діагностування стану управління на підприємстві щодо обраної теми дослідження, ґрунтовний аналіз маркетингової проблеми з використанням накопиченого фактичного матеріалу та з залученням необхідних теоретичних знань, аналіз методичного інструментарію, який використовується на підприємстві для обґрунтування відповідних стратегічних та тактичних маркетингових рішень. У третьому підрозділі другого розділу визначається рівень і фактори ефективності досліджуваного напрямку економічної діяльності підприємства.

Тобто у другому розділі студент аналізує фактори ринку та ринкового середовища, виявляє механізм функціонування певного явища, визначає алгоритми, процедури для формування явищ, розробляє моделі (аналітичні, математичні), що описують об'єкт дослідження.

Розділ має бути максимально насичений фактичною інформацією (таблицями, графіками, діаграмами, схемами), що відображає результати діяльності підприємства за останні 2–3 роки та/або динаміку розвитку ринку, що досліджується.

Студент має чітко розмежувати джерела походження використаної при аналізі інформації: що взято з літератури та документів організації, які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, збирання первинної інформації шляхом опитування респондентів тощо.

Збір первинної інформації є обов'язковим інформаційним джерелом для написання бакалаврської дипломної роботи!

Розділ завершується оцінкою отриманих результатів і висновками, які оформляються аналогічно до висновків в розділі 1 і обов'язково повинні містити формулювання виявлених проблем на підприємстві, які потребують розв'язання в третьому розділі.

3.7 Прикладна частина (розділ 3)

Розділ 3 (30–35 сторінок, три підрозділи) – *рекомендаційний* – має містити обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі, й адресовані конкретним суб'єктам господарської діяльності на макро- та мікрорівнях. Характер і зміст заходів, що пропонуються, мають базуватися на теоретичних положеннях, методичних підходах, методичному інструментарії, викладених у першому розділі, а також на аналізі, проведеному у другому розділі БДР.

Рекомендації та пропозиції мають відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної доцільності.

Пропозиції, наведені студентом в третьому розділі, потенційно можуть мати такі ефекти: економічний, соціальний, науково-практичний. Економічний ефект відображає економію виробничих ресурсів – трудових, матеріальних, енергетичних. Соціальний ефект – це позитивні результати, отримані у сфері управління та виробництва через збільшення кількості робочих місць, підвищення якості трудового життя персоналу, зростання середньої заробітної плати, покращення екологічного становища тощо. Науково-практичний ефект можна розглядати як потенціал, що перетворюється в кінцеві соціальні або економічні результати. Науковий потенціал створюється у сфері науки у вигляді вирішення фундаментальних і прикладних проблем, нагромадження наукових знань, інформації, підготовки висококваліфікованих наукових кадрів.

В будь-якому разі, на основі проведеного дослідження для суб'єктів господарювання в роботі розробляються стратегії та практичні рекомендації, що потребують економічного обґрунтування. Розроблені стратегії, програми, проекти, заходи та ін. оцінюються на основі витрат на їх реалізацію, очікуваних ефектів від їх втілення та оцінки показників економічної ефективності.

Це передбачає застосування різних методів економічних оцінок та розрахунків. Можуть бути застосовані методи оцінки абсолютних та відносних показників, статичні та динамічні методи, економіко-математичні та економетричні методи, метод горизонтального та вертикального аналізу, метод сценаріїв, експертних оцінок, розрахунок інтегральних показників та ін. Для оцінки ефективності широке застосування отримали методи, що базуються на використанні математичних моделей прийняття рішень.

Наприкінці, у вигляді короткого (до 1 с.) висновку до 3 розділу, який можна сформулювати після розділу з абзацу через «*Отже, ...*», робиться висновок про ефективність пропонованих заходів.

3.8 Висновки

Це заключна частина БДР, яка містить основні висновки, короткий перелік проведених розробок, їх результати, оцінювання економічної ефективності та аналізування досягнення поставленої у роботі мети.

Бажано щоб зміст висновків не повторював текст і висновки розділів, тобто кінцеві висновки повинні мати якісно інший зміст. По суті – це основа доповіді на захисті БДР, текст якої має бути зорієнтований на найбільш інформативні графічні елементи, наведені у роботі.

Обсяг висновків, як правило, не повинен перевищувати 3–4 сторінки. Висновки бажано конкретизувати, формулювати лаконічно, із цифровим матеріалом, їх бажано нумерувати (можливо, за абзацами: 1... 2...3... і т. д.). Вони мають корелюватися із кількістю та змістом завдань до БДР (див. «Вступ»). Для формулювання висновків та ґрунтовних пропозицій рекомендується апробація основних положень дослідження в реально діючих підприємствах професійної сфери діяльності.

3.9 Список використаних джерел

У списку використаних джерел потрібно зазначати джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладі конкретних положень. Список складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, вітчизняної та зарубіжної наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету.

Перелік літератури доцільно вести у порядку посилань на них у тексті. Приклади оформлення бібліографічного опису наукових робіт наведено в додатку К.

В «Списку використаних джерел» вказуються винятково ті джерела, на які є посилання в тексті пояснювальної записки.

3.10 Додатки

У додатки потрібно винести допоміжний матеріал, який належить до

теми досліджень, але який, при включенні до основного змісту, ускладнює сприйняття тексту, або ж займає великий обсяг чи має опосередковане відношення до теми БДР. У додатках наводяться: копії документів, витяги із законодавчо-нормативних документів, звіти, інструкції (положення, правила), фінансова звітність досліджуваного підприємства, результати соціологічних та маркетингових досліджень, громіздкі таблиці, рисунки тощо.

Обов'язковим першим додатком БДР, тобто додатком А до пояснювальної записки бакалаврської дипломної роботи, є технічне завдання на виконання дипломної науково-дослідної роботи студента (НДРС) (див. додаток В). *Звітна документація в додатках обов'язкова.*

4 ПОРЯДОК РОБОТИ НАД БАКАЛАВРСЬКОЮ ДИПЛОМНОЮ РОБОТОЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇЇ ЗАХИСТУ

Науковою діяльністю студент розпочинає займатися у межах вивчення дисципліни «Основи науково-дослідної роботи». Крім того, протягом періоду навчання в університеті виконується декілька курсових робіт з основних дисциплін, готуються реферати тощо.

Весь цей час під керівництвом викладачів кафедри студент має змогу вибирати напрям БДР. Таким чином будуть кількісно накопичуватись наукові напрацювання студента, які, за законом філософії, швидше за все забезпечать його якісне зростання як науковця та послідовно формуватимуть бакалаврську роботу.

На 4-ому курсі впродовж вересня-жовтня необхідно уточнити остаточний варіант теми БДР.

Робота над БДР за рішенням кафедри виконується в межах таких складових навчального плану спеціальності:

- в межах дисципліни ОНДР на 4-ому курсі;
- під час проходження науково-дослідної практики;
- в межах часу, відведеного на підготовку БДР.

Задачі, які ставитимуться на кожному із вказаних етапів перед студентами, наведені в табл. 4.1.

Кожне практичне заняття з дисципліни ОНДР має бути присвячено підготовці до виконання завдань 1-го етапу роботи над БДР (табл. 4.1), контролю та оцінюванню результатів роботи.

На початку підготовки БДР студенту необхідно ознайомитись із змістом спеціальної літератури: фахових видань, монографій, тез доповідей, аналітичних записок тощо. Важливим джерелом інформації є Інтернет. Інформаційними можуть бути статистичні дані, безпосередні спостереження, спілкування зі спеціалістами. Таким чином, на основі альтернативного підходу визначається напрямок досліджень, який узгоджується із керівником бакалаврської роботи.

Таблиця 4.1 – Етапи виконання БДР

Етап БДР	Перелік завдань в межах кожного етапу
1	2
Етап 1 – Дисципліна ОНДР на 4-ому курсі	вибір напрямку досліджень вибір теми та її обґрунтування розробка технічного завдання на виконання НДРС (див. додаток В) розробка попереднього плану дослідження уточнення плану дослідження розробка розгорнутого плану 1-го розділу БДР підготовка та подання 1-го розділу БДР

Продовження таблиці 4.1

1	2
Етап 2 – Науково-дослідна практика (НДП)	уточнення об'єкта та предмета дослідження акумулявання статистичних, звітних, облікових матеріалів як вихідних даних для 2-го розділу розробка 2-го розділу БДР підготовка звіту за результатами науково-дослідної практики
Етап 3 – Період роботи над БДР за навчальним планом	розробка 3-го розділу БДР оформлення БДР та формальна підготовка роботи до захисту: підпис керівника, відгук керівника, рішення про допуск до захисту, рецензія

Керівники бакалаврських дипломних робіт закріплюються за студентами вже на початку 7-го семестру.

В результаті інформаційного накопичення вибраній та узгодженій напрямком дослідження викристалізовується до конкретної теми роботи, яка також узгоджується із керівником БДР. Варто зауважити, що викладач дисципліни ОНДР на лекціях та практичних заняттях дає методологію виконання тих чи інших завдань даного етапу та здійснює загальний контроль за їх виконанням. Контроль змісту роботи значною мірою покладений на керівників БДР.

Вибираючи тему, студент має визначитись з її широтою. Як показує практика, молоді науковці часто схиляються до надмірно широких тем, дослідження яких потребує неосяжного матеріалу. В результаті, замість глибокого аналізу має місце по-суті поверхневий опис, що недопустимо для якісної наукової роботи. Студентам, як початковим науковцям, доцільно зупинитись на вузьких темах з чітко окресленими межами. Врешті-решт, можна звернутись до переліку орієнтовних тем, наведеного у розділі 2 цих методичних вказівок.

Вибираючи тему БДР, необхідно зважати на свої сили та можливості, а також врахувати власні здібності і нахили. Ще раз акцентуємо увагу:

неможливо вибрати напрямок дослідження та тему БДР в умовах повної відсутності інформації. У такому разі бібліотека та комп'ютер, підключений до мережі Інтернет, є основним місцем роботи студента.

Успіх будь-якої роботи, в тому числі і наукової, значною мірою залежить від її планування. План під час виконання БДР може корегуватись. Попередній план – це перелік основних проблем в їх логічній послідовності. План має бути спрямований на розкриття вибраної теми дослідження. Розробляючи попередній план, необхідно врахувати узагальнену структуру БДР.

Під час нагромадження матеріалу за напрямком дослідження підвищується рівень інформованості студента – план БДР уточнюється. Обсяг накопиченого матеріалу з різних літературних та електронних джерел має бути достатнім для розробки розгорнутого плану 1-го розділу БДР, який може містити як пункти, так і відокремлені підпункти, що відображатимуть основну проблематику наукових досліджень.

Уточнений план БДР та розгорнутий план 1-го розділу обов'язково узгоджуються з керівником роботи та контролюються викладачем дисципліни ОНДР. Цей курс закінчується поданням 1-го розділу бакалаврської дипломної роботи викладачеві ОНДР. В окремих випадках, за бажанням студента та при достатній аргументації, робота над бакалаврським дослідженням може розпочинатись не з 1-го, а з 2-го розділу.

Перебіг написання бакалаврської дипломної роботи контролюється керівником (він же інформує про це кафедру) і відображається в спеціальних графіках. Порушення графіка на будь-якому етапі є підставою для зниження оцінки чи взагалі перенесення захисту на наступний рік.

Завершена і підписана студентом дипломна робота подається для підпису керівнику. Рішення про допуск до захисту роботи приймає комісія із викладачів кафедри, яку очолює завідувач кафедри. Останній на підставі позитивного рішення комісії підписує дипломну роботу і направлення на рецензію. В окремих випадках завідувач випускової кафедри може прийняти рішення стосовно допуску роботи до захисту самостійно. Рецензенти призначаються кафедрою. Студенти, які не підготували в установленій строк бакалаврську дипломну роботу, або дипломна робота яких була оцінена комісією негативно, до захисту не допускаються.

Відповідно до положення про екзаменаційну комісію (ЕК) порядок захисту бакалаврських дипломних робіт такий:

– ЕК заслуховує характеристику студента, подану деканатом і надає слово для захисту студенту, який протягом не більше 10 хв викладає основні положення і висновки роботи та дає відповіді на запитання членів ЕК та інших осіб, що присутні на захисті. Після цього зачитуються відгуки керівника про дипломну роботу студента і рецензія на дипломну роботу. Студент дає відповіді на зауваження керівника та рецензента.

– після захисту робіт ЕК на закритому засіданні обговорює результати захисту і виносить рішення про оцінку дипломних робіт та присвоєння студентам відповідної кваліфікації та оприлюднює результати. При цьому

причинами зниження оцінок можуть стати:

- недостатній рівень розкриття теми БДР чи аналізу поставленої проблеми;
- відсутність огляду та використання літературних джерел за останні 2–3 роки;
- відсутність посилань на наукові статті у фахових виданнях;
- недостатній рівень обґрунтування пропозицій у третьому розділі БДР;
- порушення графіка підготовки БДР.

5 ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА

Після закінчення теоретичного навчання студент повинен пройти переддипломну практику (ПДП). ПДП робить можливим збір фактичного матеріалу за даними підприємства – об'єкта дослідження з теми БДР. Під час ПДП студент набуває навиків самостійної роботи менеджера-економіста як дослідника і аналітика, систематизує і апробує теоретичні знання у контексті вміння розробити більш ефективну систему управління підприємством з огляду на існуючі проблеми.

5.1 Організація переддипломної практики

Загальне керівництво ПДП студентів здійснює випускова кафедра. Безпосереднє керівництво ПДП окремого студента здійснює керівник практики від кафедри та керівник БДР, який призначається кафедрою.

Керівник ПДП має провести інструктаж про порядок проходження практики та поставити загальні завдання із БДР. Керівником також здійснюється контроль за проходженням практики, оцінка звіту про її проходження та надаються відгуки про роботу студентів.

Обов'язковими документами під час організації процесу практики є:

– «Угода на проведення практики студентів вищих навчальних закладів» з підприємством, організацією, установою (**Форма № Н-7.01**). *Форму призначено для юридичного оформлення зобов'язань підприємства, установи та закладу вищої освіти про проведення практики студентів;*

– «Направлення на практику» (**Форма № Н-7.02**). *Форма слугує підставою для прийому студентів на практику підприємством, установою, організацією;*

– «Щоденник практики» (**Форма № Н-7.03**). *Форму призначено для визначення завдань на практику, проведення поточних записів набутих вмінь при виконанні роботи, оцінки результатів практики. Заповнюється студентом особисто, крім розділів відгуку про роботу студента на практиці;*

– «Повідомлення» (**Форма № Н-7.04**). *Форма засвідчує прибуття студента на практику згідно з направленням. Вказується посада, на яку призначений студент, та керівник практики відповідно до наказу підприємства, установи, організації.*

Видачу вказаних вище документів і роз'яснення щодо їх оформлення здійснює керівник практики від кафедри перед початком ПДП.

Під час проходження ПДП студент зобов'язаний:

- погодити з науковим керівником план виконання програми практики;
- виконувати вказівки керівника практики, а також дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, охорони праці, передбачених відповідними вимогами;

- виконати програму практики із збирання, обробки та опрацювання матеріалів та написання БДР;
- підготувати звіт за результатами ПДП відповідно до вимог (підготувати 2-й розділ , БДР із вихідними матеріалами, тобто звітною документацією підприємства мінімум за 2 останні роки).

5.2 Зміст переддипломної практики

Зміст ПДП визначається конкретною темою БДР. З огляду на те, що в більшості випадків БДР пов'язана з конкретним підприємством (установою, організацією), зазвичай ПДП передбачає ознайомлення та вивчення таких показників і характеристик:

- загальної характеристики та історії підприємства;
- організаційної структури управління підприємством;
- операційного менеджменту підприємства;
- організації планування і прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- структури капіталу підприємства;
- взаємовідносин підприємства з ринковою інфраструктурою;
- структури витрат та джерел формування прибутку підприємства;
- системи оподаткування підприємства;
- планування підвищення ефективності діяльності підприємства;
- системи планування, організації праці і заробітної плати;
- фінансових та економічних показників та ін.

Студентом можуть вивчатись інші аспекти діяльності підприємства. Доцільність цього обумовлена насамперед темою БДР, а також специфікою вибраного підприємства. Конкретний перелік питань, що вивчаються, погоджується з керівниками ПДП від кафедри, від підприємства і керівником БДР.

Зауважимо, що студент може проходити практику на базовому для БДР підприємстві або іншому, в ідеалі схожому на нього за своїми характеристиками.

Звіт про результати проходження ПДП має містити:

1) 2-й розділ бакалаврської дипломної роботи за структурою та обсягами, які вимагаються пунктом 3.5 методичних вказівок, оформлений згідно зі встановленими вимогами (див. розділ 6 методичних вказівок).

Якщо базове підприємство дипломних досліджень і місце проходження практики не збігаються, краще, щоб студент підготував 2-й розділ саме по підприємству, яке вибрано базовим суб'єктом для БДР;

2) фінансова звітність підприємства, яке є базовим для бакалаврської дипломної роботи (мінімум за два останні роки), оформлена за прийнятими формами. Для «макротем» додається статистична звітність в розрізі теми;

3) план (зміст) всієї бакалаврської дипломної роботи;

4) технічне завдання на виконання НДРС (див. додаток В методичних вказівок);

5) заповнений «Щоденник практики» з усіма підписами та печатками.

6 ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Оформлення дипломної роботи має відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення».

Текст дипломної роботи набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкового інтервалу (29–30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм); шрифт текстового редактора – Word Times New Roman, розмір 14 мм. Поля: зліва – не менше 25 мм, справа – не менше 10 мм, зверху і знизу – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою. Абзацний відступ має становити 1 см.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «АНОТАЦІЯ», «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки).

Зміст має відповідати плану роботи. На сторінці зі змістом навпроти кожної складової дипломної роботи проставляються номери сторінок (*без рядка крапок до номера сторінки*), які вказують на початок викладення матеріалу в тексті.

Якщо у роботі наводяться маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік надається перед вступом і вноситься до змісту як *«Перелік умовних позначень»*. Перелік умовних позначень надається у вигляді окремого списку, який розміщують перед змістом, після завдання. Перелік слід друкувати у дві колонки, у лівій за абеткою наводять скорочення, у правій – детальне розшифрування.

Нумерація. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, додатків, рисунків, таблиць подають *арабськими цифрами* без знака №.

Нумерація сторінок дипломної роботи має бути наскрізною (включаючи ілюстрації) і проставлятися у правому верхньому куті аркуша без крапки.

Нумерація сторінок починається з першого аркуша змісту під номером 3. «Анотація», «Перелік умовних позначень» в нумерацію не включається.

На титульному аркуші (додаток А) згідно зі встановленою міністерством формою зазначають назву вищого навчального закладу, випускової кафедри; тему роботи; дані про студента, наукового керівника та рецензента, місто та рік подання дипломної роботи до захисту. Скорочення у назвах міністерства, закладу вищої освіти та теми дипломної роботи не допускаються.

Текст *основної частини* дипломної роботи поділяють на розділи та підрозділи (за необхідності деталізують на пункти і підпункти). Кожний розділ починають з нової сторінки.

Складові дипломної роботи «АНОТАЦІЯ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують, але записують, як і розділи, з нової сторінки у вигляді заголовка, симетрично до тексту.

Номер розділу ставлять *без* слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім друкують заголовок розділу великими літерами. Наприклад:

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. *Наприкінці номера підрозділу крапка не ставиться.* Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Наприкінці заголовка крапки не ставлять. Наприклад:

1.1 Суть та структура інвестиційної діяльності підприємства

При оформленні текстової частини дипломної роботи необхідно пропускати один рядок:

- між назвами розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів;
- між вказаними структурними елементами і текстом;
- після закінчення тексту одного підрозділу і назвою іншого підрозділу;
- між текстом і таблицею та ілюстрацією знизу і зверху.

Текст дипломної роботи має бути чітким та не допускати різних тлумачень. Терміни мають відповідати чинним стандартам, а за їх відсутності потрібно використовувати терміни в загальноприйнятій науковій літературі.

В бакалаврській дипломній роботі не допускається:

- застосовувати для одного і того ж поняття різні наукові терміни, які близькі за змістом (синоніми), а також іноземні слова і терміни за наявності рівнозначних слів та термінів в українській мові;
- використовувати скорочення слів, окрім встановлених правилами української орфографії та відповідними держстандартами;
- скорочувати позначення різних величин, якщо вони вживаються без цифр, за винятком одиниць фізичних величин в таблицях;
- вживати математичні знаки без цифр, наприклад, $>$, $<$, $=$ (більше, менше, дорівнює), а також знаки № (номер) та % (відсоток).

Оформлення посилань на інформаційні джерела. Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки (*для джерел з Інтернету номер сторінки може і не вказуватись, залежно від особливостей електронного джерела*). Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки (наприклад, [32, С. 85]).

Наприкінці дипломної роботи наводиться *список використаних джерел*. До цього списку включаються публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Всі джерела вказуються мовою видання. *Література в «Список використаних джерел» записується в порядку посилання на неї в тексті (тобто, перше посилання має бути під номером «1», наприклад, [1, С. 15] і т. д.)*.

Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (додаток Ж).

Обов'язковим є використання статей із наукових збірників та журналів, а також монографій, інших наукових публікацій, *що були видані в останні роки*, електронних документів (електронних книг, *INTERNET*-сайтів). Дотримання цієї вимоги забезпечує об'єктивність і достовірність результатів дослідження з вибраної теми дипломної роботи, врахування останніх тенденцій в економіці країни.

Оформлення допоміжних матеріалів. Допоміжними матеріалами є: *ілюстрації* (схеми, діаграми, графіки, креслення тощо), *формули, таблиці, додатки*.

Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації через крапку. Наприклад, Рисунок 1.2 – другий рисунок першого розділу. Номер, назва ілюстрації та *пояснювальні підписи* розміщують послідовно під ілюстрацією *по центру*.

Ілюстрації необхідно наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрацію, розміри якої більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках.

Кожна ілюстрація відокремлюється від тексту (зверху і знизу ілюстрації) одним рядком.

«Роздатковий матеріал» (ілюстративний матеріал) – на захист має бути підготовлений як в електронному варіанті, для представлення через медіа-проектор, так і в друкованому варіанті (в 6 екземплярах). Один

екземпляр «Роздаткового матеріалу» вставляється в «Пояснювальну записку» в спеціально вшитий прозорий «файл» наприкінці записки. У «ЗМІСТ»

«Роздатковий матеріал» не включається.

Цифровий матеріал, вміщений у текст, як правило, оформляється у вигляді таблиць. У таблицях цифровий або текстовий матеріал групується в рядки та стовпці, відокремлені горизонтальними (рядки) та вертикальними (стовпцями) лініями. Назву та слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву таблиці розміщують над нею і вирівнюють *по ширині з абзацним відступом*. Назву не підкреслюють. Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 3.2» (друга таблиця третього розділу).

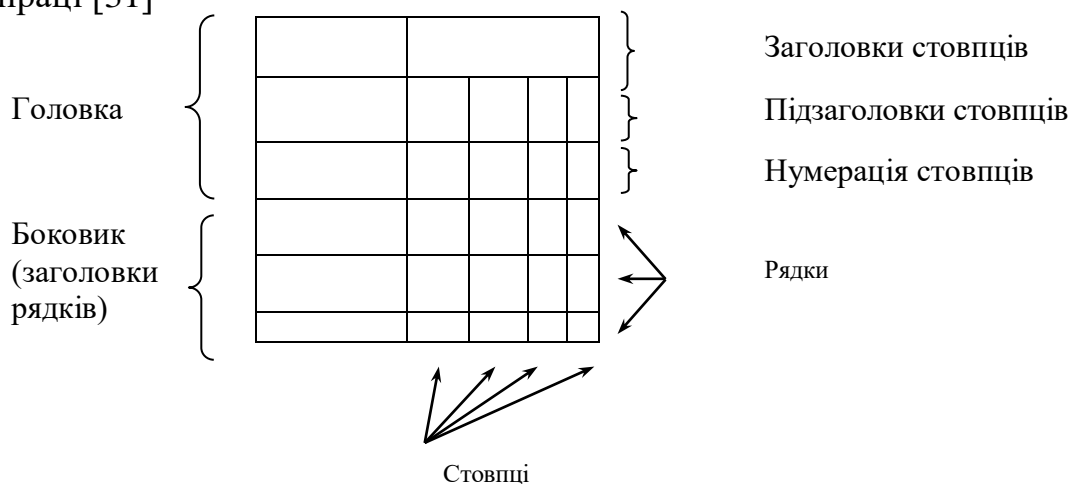
Загальну форму таблиці та приклад назви таблиці наведено на рис. 1.1.

Якщо в тексті роботи є лише одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат аркуша, то таблицю ділять на частини (*функція Microsoft Word – «Розбити таблицю»*), які в залежності від особливості таблиці переносять на інші аркуші або розташовують на одному аркуші поряд, або одна під одною, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і боковик. Допускається головку або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці та повторюючи цю нумерацію на початку частин таблиці, які перенесені на наступні сторінки.

У разі перенесення частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» та її номер вказують лише один раз – ліворуч над першою частиною таблиці; над іншими частинами пишуть «Продовження таблиці __» (*також ліворуч*) із зазначенням номера таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 3.2».

Таблиця 3.2 – Ефективність окремих заходів з наукової організації праці [31]

Рисунок 1.1 – Загальна форма таблиці

Заголовки стовпців пишуть з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони становлять одне речення із заголовком. Якщо підзаголовки мають самостійне значення, то їх починають з великої літери.

Таблиці вміщуються в текст роботи одразу після посилання на них. Розміщувати таблиці потрібно так, щоб їх можна було читати, не повертаючи рукопису; якщо це неможливо – так, щоб рукопис треба було повернути за стрілкою годинника. На всі таблиці роботи в тексті мають бути посилання, при цьому слово «таблиця» пишуть скорочено (наприклад, «... у табл. 1.2»), у повторних посиланнях вживають скорочено слово «дивись» (наприклад: «див. табл. 1.3»). **Кожна таблиця супроводжується стислим аналізом і висновками.** Повторювати кількісні відношення, наведені в таблиці, у тексті не треба.

Колонку «№ п/п» у таблицю не включають. У разі необхідності нумерації рядків їхні порядкові номери ставлять перед назвою заголовків рядків. Стовпці таблиці нумерують лише тоді, коли на них є посилання в тексті роботи або коли таблиця продовжується на наступній сторінці.

Кожна таблиця відокремлюється від тексту (зверху і знизу таблиці) одним рядком.

Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою. Номер формули зазначають на рівні формули у круглих дужках у крайньому правовому положенні, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу). Посилання на формули надають порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)». Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під нею в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком. Наприклад,

$$E = E_1 + E_2 + E_3 - e \times C_p, \quad (2.1)$$

де E – сумарний економічний ефект від впровадження за рік;

E_1 – економія від умовного зменшення персоналу;

E_2 – економія від скорочення ручної роботи апарату управління;

E_3 – економія за рахунок підвищення якості рішень;

e – нормативний коефіцієнт ефективності капітальних витрат;

C_p – капітальні витрати.

Формули, які записані одна за одною та не розділені текстом, розділяються комою.

Додатки оформлюються окремою частиною дипломної роботи,

розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний додаток друкується з нової сторінки.

В бакалаврській дипломній роботі додатки оформлюють окремою частиною пояснювальної записки, тому перед додатками необхідно розташувати титульний аркуш такої частини. Титульний аркуш має містити лише одне слово «ДОДАТКИ», розташоване посередині сторінки. В «ЗМІСТ» дипломної роботи включається лише ця сторінка із відповідним номером. Всі складові додатки цієї частини в «ЗМІСТІ» не відображаються.

Додаток має містити заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої має бути надруковано слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток, наприклад: «Додаток Б». Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Наприклад, Додаток А і т. д.

Текст кожного додатка може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У такому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; Г.3.1 – підрозділ 3.1 додатка Г.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння у тексті додатків слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Якщо в додатку один рисунок, одна таблиця, одна формула чи одне рівняння, їх також нумерують, наприклад, рисунок А.1, таблиця Г.1, формула (В.1).

В посиланнях у тексті на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння додатка рекомендується писати: «...на рисунку А.2...», «...в таблиці Б.3...», «...за формулою (В.1)...», «...у рівнянні (Г.2)...».

БДР для здачі в архів подається в друкованому вигляді та в електронному вигляді на окремому лазерному компакт-диску. Кожен компакт-диск має бути підписаний із зазначенням: інституту, кафедри, спеціальності, прізвища, ім'я та по-батькові студента. Виконання цієї вимоги та дотримання правил оформлення контролюється на кафедрі ММЕ відповідальним за нормоконтроль.

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

Пояснювальна записка

до дипломної роботи
за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр»

на тему:

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

08-38. БДР.ХХХ.00.000ПЗ

(нумерація для кожної БДР узгоджується на кафедрі ММЕ, ауд. 2414)

Виконав: студент 4 курсу, групи ЕК-176
спеціальності 051 – «Економіка»

Заверуха А. Д. _____

Керівник: к.е.н., доцент каф. ММЕ

Вітюк А. В. _____

«___» _____ 20__ р.

Рецензент: к.е.н., доцент каф. ...

Прокопенко О. В. _____

«___» _____ 20__ р.

Вінниця ВНТУ – 202_ рік

Додаток Б

Бланк завдання на бакалаврську дипломну роботу

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

Спеціальність 051 – «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ММЕ
д.е.н., професор Карачина Н. П.

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Заверусі Андрію Дмитровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: _____

керівник роботи Вітюк Анна Валеріївна, к.е.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом ВНТУ від «___» _____ 20__ року №_____.

2. Строк подання студентом роботи:

_____

3. Вихідні дані до роботи: _____

_____

_____

_____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): _____

_____

_____

_____

5. Перелік графічного матеріалу: _____

_____

_____

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1. Спеціальна частина	Вітюк А. В., доцент кафедри ММЕ		

7. Дата видачі завдання « ____ » _____ 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів бакалаврської дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Формування та затвердження теми бакалаврської дипломної роботи (БДР)	вересень	
2	Виконання спеціальної частини БДР. Перший рубіжний контроль виконання БДР. (1-й розділ БДР)	жовтень-січень	
3	Виконання спеціальної частини БДР. Другий рубіжний контроль виконання БДР. (2-й розділ БДР)	лютий-квітень	
4	Виконання спеціальної частини БДР. Третій рубіжний контроль виконання БДР. (3-й розділ БДР)	квітень-травень	
5	Нормоконтроль БДР. Попередній захист БДР	1-а декада червня	
6	Рецензування БДР	2-а декада червня	
7	Захист БДР	2,3-тя декада червня (за графіком)	

Студент _____
(підпис)

Заверуха А. Д.

Керівник роботи _____
(підпис)

Вітюк А. В.

Додаток В

Приклад оформлення технічного завдання

*(! Звертаємо увагу дипломників: текст кожного пункту ТЗ
необхідно відкорегувати відповідно до теми БДР)*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

ПОГОДЖЕНО:

Директор ПрАТ «Ведівін»

_____ О. С. Кузьменко
" ___ " _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри ММЕ

_____ д.е.н., проф. Н. П. Карачина
" ___ " _____ 20__ р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання НДРС

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

08-38. БДР.ХХХ.000.000ПЗ

(нумерація для кожної БДР узгоджується на кафедрі ММЕ, ауд. 2414)

Керівник дипломної роботи:

_____ к.е.н., доц. А. В. Вітюк
" ___ " _____ 20__ р.

Виконавець: ст. гр. ЕК-176
_____ А. Д. Заверуха
" ___ " _____ 20__ р.

Вінниця ВНТУ 20__

1 Підстава для виконання роботи

Робота проводиться на підставі наказу ректора Вінницького національного технічного університету від «__» січня 20__ р. №__. Дата початку роботи – 01.10.20__. Дата закінчення роботи – 20.06.20__.

2 Мета і призначення науково-дослідної роботи

Мета роботи – розкрити теоретико-методичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства та проаналізувати фінансово-економічний стан діяльності підприємства, їх особливості та визначити напрямки удосконалення інвестиційної діяльності підприємства.

Для виконання НДР необхідно розв'язати такі задачі:

- дослідити стан та перспективи розвитку підприємства;
- провести інвестиційний аналіз та визначити ефективність інвестиційної діяльності підприємства;
- розробити рекомендації щодо удосконалення інвестиційної діяльності підприємства.

Нестабільна законодавча база, високий податковий тиск, фінансово-економічна криза в країні вкрай негативно вплинули на розвиток підприємств, у тому числі і на ПрАТ «Ведівін». Наведені фактори створюють непривабливе середовище для вітчизняних та іноземних інвестицій, які вкрай необхідні для відновлення нормального функціонування підприємств, створення нових виробничих підрозділів та підвищення їх конкурентоспроможності.

3 Вихідні дані для проведення науково-дослідної роботи

Офіційні статистичні дані щодо розвитку підприємства ПрАТ «Ведівін», законодавчі документи України та фінансова звітність (Форми № 1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати»).

4 Виконавець НДР

Головний виконавець НДР – кафедра менеджменту, маркетингу та економіки

Виконавець НДР – Заверуха Андрій Дмитрович.

5 Вимоги до виконання НДР

Під час виконання науково-дослідної роботи потрібно визначити напрямки покращення інвестиційної діяльності підприємства, використовуючи методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта та предмета дослідження; порівняння – для зіставлення фактичних даних звітного і попередніх років; групування – для встановлення залежності ефективності інвестиційної діяльності від системних економічних чинників; монографічний – для детального вивчення теорії і практики організації інвестиційної діяльності на підприємстві.

(Цей пункт необхідно скорегувати відповідно до своєї теми, мети та завдань роботи і вказати власні методи досліджень).

6 Етапи виконання НДР

Таблиця 1 – Календарний план виконання НДР

№	Етапи НДР	Зміст етапу	Термін виконання
1	2	3	4
1.	Вибір напрямку дослідження	Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної інформації та статистичної інформації; розгляд можливих напрямків досліджень та їх оцінювання; вибір напрямку дослідження, обґрунтування прийнятого напрямку дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ на НДР	Вересень поточного навчального року
2	Теоретичне дослідження	1 Назва розділу 1	Жовтень-січень поточного навчального року
3	Аналітична частина дослідження	2 Назва розділу 2	Лютий-квітень поточного навчального року
4	Розробка рекомендацій та пропозицій	3 Назва розділу 3	Квітень-травень поточного навчального року

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
5	Узагальнення результатів дослідження	Оформлення пояснювальної і графічної частини БДР. Складання висновків за результатами досліджень	Травень поточного навчального року
6	Подання БДР до захисту	Одержання відгуку і рецензії керівника. Дооформлення ДР та корекція окремих результатів дослідження після зроблених зауважень.	1-а та 2-а декада червня поточного навчального року
7	Захист БДР	Попередній і основний захист БДР	Червень поточного навчального року

7 Очікувані результати

В результаті виконання БДР очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на досліджуваному підприємстві ПрАТ «Ведівін» з метою підвищення ефективності його діяльності та удосконалення інвестиційної діяльності.
(! тут необхідно окреслити власні очікувані конкретні результати).

8 Матеріали, які подаються під час закінчення НДР та її етапів
 Пояснювальна записка БДР, відгук керівника, рецензія.

9 Порядок приймання НДР та її етапів

Результати науково-дослідної роботи періодично розглядаються керівником роботи та завідувачем кафедри; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист БДР.

Додаток Г

Таблиця Г 1 – Динаміка основних економічних показників діяльності підприємства (приклад)

Показники	Роки			Відхилення			
				2019 р. від 2018 р.		2020 р. від 2019 р.	
	2018	2019	2020	абс. знач.	темп приросту, %	абс. знач.	темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Загальна вартість майна підприємства, тис. грн							
2. Необоротні активи, тис. грн							
3. Оборотні активи, тис. грн							
4. Власний капітал, тис. грн							
5. Залучений капітал, тис. грн							
6. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн							
7. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн							
8. Валовий прибуток, тис. грн							
9. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн							
10. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн							
11. Чистий прибуток, тис. грн							
12. Чисельність персоналу, осіб							
13. Коефіцієнт зносу основних засобів							
14. Коефіцієнт покриття							
15. Коефіцієнт фінансової автономії							
16. Коефіцієнт рентабельності активів							
17. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу							
18. Коефіцієнт рентабельності продаж							
19. Коефіцієнт рентабельності витрат							
20. Коефіцієнт оборотності активів, об.							
21. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об.							

Додаток Д
Приклади написання відгуку керівника
на бакалаврську дипломну роботу

Приклад 1
ВІДГУК

на бакалаврську дипломну роботу студента групи _____
факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Вінницького національного технічного університету

/ Прізвище, ім'я, по батькові /

на тему _____

подану для захисту на здобуття ступеня бакалавра
спеціальності 051 «Економіка»

Визначається мета та завдання дипломної роботи, її значення, об'єкт дослідження, робиться висновок про актуальність виконаної роботи.

Дається аналіз повноти та якості виконаної роботи, а саме:

– повнота та самостійність теоретичного дослідження проблеми (самостійно, за допомогою керівника, не повно, поверхнево тощо), з яких міркувань був вибраний об'єкт дослідження, вміння працювати з науковою літературою;

– ступінь самостійності роботи студента при обґрунтуванні методики проведення техніко-економічного, фінансового, статистичного аналізу, методики розрахунку та обчислення економічних показників, що досліджувались в дипломній роботі тощо;

– повнота, якість та професійність зробленого дипломником аналізу організаційно-технічного та техніко-технологічного рівня виробництва, вміння слухача працювати з відповідною документацією;

– якість проведеного дипломником техніко-економічного та фінансового аналізу роботи об'єкта дослідження та визначення динаміки зміни основних економічних показників, вміння слухача працювати з економічною інформацією підприємства тощо;

– якість проведеного дипломником аналізу впливу окремих факторів на значення та динаміку економічних показників роботи підприємства, функціонування галузі, успішності регіону тощо;

– якість зробленого дипломником аналізу існуючої системи управління, її переваг та недоліків тощо;

– якість та професійність розроблених дипломником рекомендацій з підвищення організаційно-технічного та техніко-технологічного рівня виробництва;

– наявність варіантів пропозицій, їх аналіз та обґрунтування вибору кращого варіанта – *один з найважливіших критеріїв*;

– якість та професійність економічного обґрунтування запропонованих заходів;

– повнота, якість та професійність зроблених студентом рекомендацій щодо удосконалення системи управління, перебудови організаційних систем управління, удосконалення системи збору, обробки, систематизації, використання, зберігання інформації, каналів її передачі, технології прийняття управлінських рішень тощо, практична значимість роботи;

– вміння дипломника використовувати персональний комп'ютер при виконанні дипломної роботи; повнота, обґрунтованість та ефективність використання економіко-математичних методів, типових прикладних програм, комп'ютерної техніки для оптимізації управлінських рішень;

– якість та повнота оформлення пояснювальної записки БДР та ілюстративних матеріалів, їх відповідність чинним стандартам та вимогам.

Окремо потрібно відзначити недоліки виконаної бакалаврської дипломної роботи. Наприклад, потрібно відмітити, які питання не були вирішені, де були зроблені неповні висновки, де були допущені неточності у виборі методики проведення аналізу, зроблених розрахунках тощо, які питання доцільно продовжити вивчати в подальшому.

Далі науковий керівник має зробити загальний висновок про знання, уміння та навички, які виявив дипломник під час дипломного проектування, та підсумувати зроблене слухачем таким висловом.

Оцінюючи виконану студентом _____ бакалаврську дипломну роботу на тему: «_____» вважаю, що робота заслуговує оцінку «відміно, добре, задовільно і т. д.», а дипломник – _____ заслуговує (чи не заслуговує) присвоєння кваліфікації бакалавр з економіки.

Науковий керівник:

_____
/посада, наук. ступінь, вч. звання, прізвище, ініціали/

_____
/підпис/

«__» _____ 20__ р.

Приклад 2

ВІДГУК

на бакалаврську дипломну роботу студента групи _____
факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Вінницького національного технічного університету

_____ / Прізвище, ім'я, по батькові /

на тему _____

напряму підготовки 051 «Економіка»

Актуальність теми _____

Рівень знань, уміння та навичок, які виявив дипломник в ході дипломного дослідження _____

Ступінь самостійності та дотримання графіка підготовки роботи _____

Повнота розкриття теми, завершеність роботи _____

Обґрунтованість висновків, пропозицій і рекомендацій, використання варіантного підходу до аналізу і розробки пропозицій _____

Якість оформлення роботи _____

Зауваження _____

Загальний висновок про допуск до захисту: Бакалаврська дипломна робота на тему _____

заслужує оцінку « _____ », а дипломник _____

– присвоєння кваліфікації бакалавр з економіки.

Науковий керівник:

_____ / посада, наук. ступінь, вч. звання, прізвище, ініціали /

_____ / підпис /

«__» _____ 20__ р.

Додаток Е
Приклади написання рецензії на бакалаврську дипломну роботу

Приклад 1
РЕЦЕНЗІЯ

на бакалаврську дипломну роботу студента групи _____
факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Вінницького національного технічного університету

/ Прізвище, ім'я, по батькові /

на тему _____

подану для захисту на здобуття ступеня бакалавра
напряму підготовки 051 «Економіка»

Визначається мета та завдання дипломної роботи, яка подана, її значення, робиться висновок про актуальність виконаної роботи.

Дається аналіз повноти та якості виконаної дипломної роботи, а саме:

- кваліфіковано чи ні були здійснені дослідження проблеми, погоджується чи ні рецензент з вибраним об'єктом дослідження, повнотою використаної наукової літератури тощо;

- кваліфіковано чи ні були зроблені обґрунтування методики проведення техніко-економічного, фінансового, статистичного аналізу, методики розрахунку та обчислення економічних показників, що досліджувались в бакалаврській дипломній роботі тощо;

- кваліфіковано чи ні був зроблений аналіз організаційно-технічного та техніко-технологічного рівня виробництва, чи проявив студент вміння працювати з технічною та технологічною документацією тощо;

- кваліфіковано чи ні був зроблений техніко-економічний та фінансовий аналіз об'єкта дослідження та визначена динаміка зміни основних економічних показників, чи проявив дипломник вміння працювати з економічною інформацією підприємства тощо;

- рівень аналізу впливу окремих факторів на значення та динаміку економічних показників функціонування об'єкта дослідження;

- кваліфіковано чи ні був зроблений аналіз існуючої системи управління підприємством (підрозділом, функцією, галуззю, регіоном), чи правильно визначені переваги та недоліки існуючої системи управління;

- якість та професійність зроблених дипломником рекомендацій з підвищення організаційно-технічного та техніко-технологічного рівня виробництва; наявність варіантів пропозицій, їх аналізу та обґрунтування вибору кращого варіанта;

- якість та професійність економічного обґрунтування запропонованих заходів з удосконалення організації виробництва та праці на підприємстві або підрозділах; наявність варіантів запропонованих рекомендацій, їх аналізу та вибір найкращого варіанта;

– повноту і якість зроблених рекомендацій щодо удосконалення системи управління, удосконалення системи збору, обробки, систематизації, використання, зберігання інформації, каналів її передачі, технології прийняття управлінських рішень тощо;

– вміння дипломника використовувати персональний комп'ютер при виконанні дипломної роботи; повнота, обґрунтованість та ефективність використання економіко-математичних методів, типових прикладних програм, комп'ютерної техніки тощо для здійснення оптимізації прийнятих управлінських рішень;

– ефективність виконаної дипломної роботи та її практична значимість;

– якість та повнота оформлення пояснювальної записки БДР та ілюстративних матеріалів, їх відповідність чинним стандартам та вимогам.

Окремо потрібно зазначити недоліки виконаної дипломної роботи. Наприклад, потрібно виокремити, які питання не були вирішені, де були зроблені неповні висновки, де були допущені неточності у виборі методики проведення аналізу, зроблених розрахунках тощо, які питання доцільно продовжити вивчати в подальшому.

Далі рецензент має зробити загальний висновок про знання, уміння та навички, які виявив дипломник під час дипломного проектування, та підсумувати зроблене слухачем таким висловом.

Оцінюючи виконану студентом _____ бакалаврську дипломну роботу на тему: «_____» вважаю, що дана робота заслуговує оцінку «відміно, добре, задовільно і т. д.», а дипломник – _____ заслуговує (чи не заслуговує) присвоєння кваліфікації бакалавр з економіки.

Рецензент:

_____
/посада, наук. ступінь, вч. звання, прізвище, ініціали/

_____
/підпис/

«__» _____ 20__ р.

Приклад 2
РЕЦЕНЗІЯ

на бакалаврську дипломну роботу студента групи _____
факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Вінницького національного технічного університету

_____ / Прізвище, ім'я, по батькові /
на тему _____

_____ напряму підготовки 075 «Маркетинг»
Актуальність теми _____

_____ *Відповідність змісту назви теми, ступінь виконання завдань роботи* _____

_____ *Повнота використання наукової літератури* _____

_____ *Глибина і методичний рівень аналізу, використання варіантного підходу аналізу і обґрунтування пропозицій* _____

_____ *Повнота розкриття теми, завершеність роботи* _____

_____ *Обґрунтованість висновків, пропозицій* _____

_____ *Якість оформлення роботи* _____

_____ *Зауваження* _____

_____ *Загальний висновок про допуск до захисту:* Бакалаврська дипломна робота на _____ тему:

_____ заслугує оцінку «_____», а дипломник _____
– присвоєння кваліфікації бакалавр з економіки.

Рецензент:

_____ /посада, наук. ступінь, вч. звання, прізвище, ініціали/
«__» _____ 20__ р.

_____ /підпис/

Додаток Ж
Рекомендований план доповіді на захисті

1. Шановні Голово та члени екзаменаційної комісії, шановні присутні!
2. До вашої уваги пропонується бакалаврська дипломна робота на тему...
Актуальність теми. (Актуальність цієї проблеми пов'язана з тим, що...).
3. Предмет дослідження. *(Отже, в дипломній роботі досліджуються питання / проблема...).*
4. Об'єкт дослідження, обґрунтування його вибору *(Об'єктом дослідження було вибрано... Досліджувана проблема є актуальною для цього підприємства, оскільки...).*
5. Мета дослідження *(Метою дослідження в цій дипломній роботі було вивчити основні теоретичні аспекти проблеми, тенденції її розвитку..., а також проаналізувати стан... на підприємстві..., знайти можливі шляхи підвищення ефективності... та надати практичні рекомендації щодо покращення діяльності та усунення недоліків...).*
6. Короткий зміст першого розділу *(Проблема... є досить (або недостатньо) висвітленою в літературі... Основні поняття, структура та тенденції розвитку предмета дослідження).*
7. Результати загального аналізу об'єкта дослідження та аналізу конкретної проблеми, що становить тему дипломної роботи (Короткий зміст другого розділу – назва та основний вид діяльності підприємства, його положення на ринку, основні показники фінансово-господарської діяльності та їх динаміка; характеристика стану досліджуваної проблеми - аналіз показників, їх динаміки, результати факторного та структурного аналізу, виявлені недоліки, резерви).
8. Запропоновані заходи та їх ефективність. *(Результати проведеного аналізу дозволили визначити такі шляхи покращення... Перелік та обґрунтування запропонованих заходів та ефекту від них. Таким чином, впровадження запропонованих заходів дозволить підприємству отримати сумарний економічний ефект в розмірі ... тис. грн, а також покращити його становище на ринку, морально-психологічний клімат в колективі, забезпечити стабільний розвиток підприємства в майбутньому...).*
9. Дякую за увагу!

Додаток К
Зразки оформлення друкованих та електронних публікацій
у списку використаних джерел

Вид джерела інформації	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с.
	Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с.
	Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрущенко А.І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Частина видання	
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108.
	Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.
Статті з продовжуючих та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка</i> . 2013. Вип. 148. С. 31–34.
	Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i> . 2016. № 6. С. 23–28.
	Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та

	ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i> . 2017. № 1, т. 2. С. 45–58. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i> . 2017. Vol. 65, № 1. P. 259–271.
Електронні ресурси	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11. 2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i> . 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2017). Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i> . 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017).
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
Інші документи	
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. <i>Урядовий кур'єр</i> . 2017. 9 листоп. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i> . 2015. № 51. С. 21–42.
Дисертації, автореферати дисертацій	Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с. Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.

Навчальне видання

**Методичні вказівки
до виконання бакалаврської дипломної роботи
для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 051 «Економіка»
денної та заочної форм навчання**

Укладачі: *Наталія Петрівна Карачина*
Анна Валеріївна Вітюк
Леонід Миколайович Несен
Олена Анатоліївна Сметанюк

Рукопис оформлено *Н. Карачиною*

Редактор *О. Ткачук*

Оригінал-макет підготовлено

Підписано до друку __. __. 2021 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк.
Наклад 40 (1-й запуск 1-21) пр. Зам. № 2021-

Видавець та виготовлювач
інформаційний редакційно-видавничий центр.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua;
E-mail: kivc.vntu@gmail.com.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р